

Kako nam siromasi u Arci naviještaju evanđelje*

Prije više od trideset godina, uz ohrabrenje i poticaj dominikanca o. Thomasa Philippea, osnovao sam zajednicu koju sam nazvao »Arka«¹. Počeci su bili vrlo jednostavni. U jednom od velikih psihijatrijskih azila nedaleko od Pariza susreo sam Raphaëla Simija i Philippea Seuxa, dvojicu muškaraca s mentalnim hendikepom koje su smjestili u tu ustanovu nakon smrti njihovih roditelja, a da ih nitko pri tome nije pitao za njihovo mišljenje. Ustanova je odisala zatvoreničkom, turobnom atmosferom. Uvjeti su bili krajnje neljudski - osamdeset muškaraca živjelo je u dvije spavaonice bez ikakvih radnih ili drugih aktivnosti, čak i bez televizije. Usred mnoštva krikova i vike osoba koje su doživotno bile smještene u toj ustanovi, vladalo je veliko nasilje. Takozvanim odgajateljima bilo je najvažnije održavati red i disciplinu.

Uz pomoć svojih roditelja i prijatelja kupio sam trošnu kućicu u malenom selu Trosly-Breuil sjeverno od Pariza i pozvao Raphaëla i Philippea da dođu živjeti zajedno sa mnom. Naš zajednički život započeo je u kolovozu 1964. godine nakon što sam dobio potrebne ovlasti od socijalnih i zdravstvenih službi. Slijedeći Isusa i njegovo evanđelje, želio sam zajedno s Raphaëlom i Philippeom stvoriti novi oblik obitelji, zajednice i ostati otvoren putu koji će mi Gospodin otkrivati u budućnosti. Prihvaćajući u svoj dom ove dvije osobe znao sam da činim nepovratan korak. Od tog trenutka naši životi su se »poradi Isusa« vezali jedan za drugog. Nisam mogao ni zamisliti da bi jednog dana Raphaël i Philippe mogli biti premješteni u neku drugu ustanovu.

Tako je Arka rođena, sasvim jednostavno, čak bih rekao, vrlo naivno. Nisam bio psiholog ili stručan odgojitelj, niti sam išta znao o osobama s mentalnim hendikepom. Svoju formaciju stekao sam u ratnoj mornarici, koju sam potaknut Božjim pozivom napustio 1950. godine. Nakon toga sam studirao filozofiju i doktorirao na Katoličkom institutu u Parizu (*Institut Catholique de Paris*) na temu Aristotelova morala.

Arka je rođena u siromaštvu na svim razinama: kuća u kojoj smo živjeli bila je siromašna, bili smo skromnih financijskih sredstava, a ja nisam imao nikakvih drugih projekata osim vrlo jednostavnog »obi-

* Izvorni tekst pod naslovom »Évangéliser les pauvres et être évangélisé par eux dans l'Arche« objavljen je u: *Revue théologique de Lugano*, 1 (1996.), br. 1, str. 101-116. Preporuka za ovaj članak kao i dopuštenje za njegov prijevod dobivena je izravno od Jeana Vaniera.

1 Zajednicu sam nazvao Arka (*L'Arche*) prema »Noinoj arci« koja je spasila ljudsku obitelj od potopa (usp. Post 6-9).

teljskog života» s Raphaëlom i Philippeom. Želio sam s njima živjeti i prepustiti se njihovom vodstvu, njihovim potrebama i Božjem pozivu.

Tijekom 1964. godine Francuska vlada je pod pritiskom roditelja osoba s mentalnim hendikepom počela poticati privatne inicijative s ciljem otvaranja škola, radionica i stacionarnog smještaja tih osoba. Bilo je jednostavno dobiti odgovarajuća ovlaštenja kao i potrebnu financijsku potporu. U psihijatrijskim bolnicama i velikim državnim institucijama u to vrijeme živjelo je po nekoliko tisuća »debila ili mentalno retardiranih«, kako ih se tada nazivalo. No istodobno je u društvu sazrijevala svijest koja je zagovarala osnivanje manjih struktura otvorenijeg i vaninstitucionalnog oblika smještaja ovih ljudi. S druge pak strane, u godinama prije i poslije II. vatikanskog koncila mnogi mladi su unutar novih oblika zajednica koje su nastajale u selima ili gradovima tražili načine kako živjeti svoju vjeru i istodobno biti blizu siromasima. Sve je to podupiralo osnivanje Arke i stvaranju novih zajednica.

Ova prva zajednica Arke u Troslyju narasla je toliko da danas, 1996. godine, ima 400 članova, od kojih 200 osoba s mentalnim hendikepom, među kojima su neke s vrlo teškim oblicima oštećenja, i 200 »asistenata« koji su izabrali s njima živjeti i raditi. Živimo u mnoštvu manjih kuća raspršenih u selu Trosly kao i u drugim selima u okolici, a ne u velikom domu institucionalnog oblika.

Iz ove prve zajednice nastalo je stotinjak drugih u različitim zemljama širom svijeta na svih pet kontinenata. Ujedinjene su oko iste Povelje života (*Charte de vie*) koja definira viziju, duh i ciljeve Arke. Želimo stvoriti male zajednice u kojima osobe osiromašene od samog rođenja ili zbog bolesti tijekom djetinjstva, no prije svega osiromašene zbog odbačenosti od društva i okoline, mogu živjeti s osobama koje su poradi evanđelja odabrale s njima dijeliti život.

Upravo iz tog vrlo bogatog iskustva života s osobama koje su slabe, želio bih nešto reći o tome što smo otkrili o ljudskom biću, evanđelju, životu u zajednici i pozivu najmanjih među nama.

1. Vapaj siromaha

Živeći s Raphaëlom i Philippeom najprije sam otkrio svu dubinu njihove patnje. Dijete ne može podnijeti svijest da je izvor razočaranja svojih roditelja. Rođenje djeteta s hendikepom predstavlja dramu za cijelu obitelj. Kojeg roditelja ne ranjava spoznaja da mu dijete nikada neće govoriti, hodati ili sudjelovati u potpunosti u životu sredine koja ga okružuje? Tko ne bi trpio pred patnjom vlastitog djeteta? Velika je bol roditelja koji

imaju dijete s hendikepom. Ali imati hendikep je također velika patnja! Biti ograničen, osjećati se drugačijim, odbačenim od drugih, izvorom tjeskobe svojih roditelja, manje vrijednim od svoje braće i sestara... Nije čudo što su mnoge osobe s hendikepom tjeskobne. U njima se razvio osjećaj krivnje praćen negativnom slikom o sebi. Često žive zatvorene u nekom obliku depresije ili ljutnje nemajući povjerenja u sebe, dok pred okolinom često pokazuju drugo lice ili se pak skrivaju od realnosti bježeći u snove.

Shvatio sam da su Raphaël i Philippe prije svega bili željni prijateljstva i povjerenja, željni nekoga tko će ih voljeti i poštovati takve kakvi jesu s njihovim ograničenostima, hendikepom, ali također i sa svim njihovim darovima. Voljeti nekog ne znači činiti nešto za njega, već mu otkrivati njegovu vrijednost i ljepotu te mu pomoći iznova pronaći povjerenje u sebe. Nije to bilo lako za mene jer sam bio naučen da budem uspješan i učinkovit, da pomazem drugima i budem velikodušan. No, ovdje sam trebao naučiti slušati Raphaëla i Philippea; morao sam izdvojiti vrijeme kako bih ih mogao razumjeti, otkriti njihove potrebe, ali i njihovu ljepotu i darove; trebao sam im dopustiti da mi otkriju smisao svog života. Morao sam ući u istinski odnos s njima gdje se neću skrivati iza vlastitih ograda već prihvaćati svoju ranjivost. Bio sam pozvan otkriti zajedništvo.

2. Zajedništvo

Drugi vatikanski koncil stavio je naglasak na otajstvo zajedništva s Bogom, izvorom zajedništva među svom Božjom djecom. Ipak, morao sam otkriti što zajedništvo doista jest i što ono podrazumijeva.

Kroz svoju formaciju naučio sam činiti stvari za druge osobe, poučavati ih, organizirati im život, posvećivati im pažnju, vrijeme, stvari... Ukratko, mislio sam da treba biti velikodušan. Iako je ljubav velikodušnosti vrlo važna, nisam shvaćao da u takvom odnosu osobe nisu na istoj razini. Velikodušnost u sebi nosi jedan oblik nadmoći osobe koja daje prema onoj koja prima i podrazumijeva jednosmjerno shvaćanje odnosa. Velikodušnost znači da nešto od jedne osobe odlazi drugoj, da ima onaj koji daje i onaj koji prima, onaj koji govori i onaj koji sluša... Postupno sam sazrijevao u spoznaji da postoji drugi oblik ljubavi koji se sastoji u prihvaćanju drugoga kakav on jest, otkrivajući da je zajedništvo nešto sasvim drugo.

Ono je kvaliteta uzajamne prisutnosti, zajednički prostor susreta dviju osoba koji je, kako sam poslije otkrio, prostor samoga Boga. Zajedništvo je stanje milosti, plod obostrane ljubavi. Rađa se u uzajamnoj otvorenosti osoba, u uzajamnom prihvaćanju koje drugome ništa ne predlaže

niti od njega nešto očekuje, već pronalazi svoj mir i radost u samoj prisutnosti. Zajedništvo podrazumijeva jednakost, uzajamno i istodobno darivanje osoba koje odbacuje svako nametanje vlastitih ideja kao i želju za posjedovanjem drugoga. Utemeljeno je na poniznosti, a rađa se u povjerenju. Ono je predivan dar povjerenja, vjere, siromaštva, jednostavnog prihvaćanja sebe i drugoga u istini. Ono što u zajedništvu teče od jedne osobe drugoj ne pripada ni jednoj ni drugoj, nego je to Božji dar, zajedničko svjetlo koje grije svakoga i pod kojim svaki od drugoga sve prima, a svoje zaboravlja. Zajedništvo je oblik Božje prisutnosti.

Upravo stoga je zajedništvo iz kojeg izvire radost i slavlje u srcu našeg života u Arci. U takvom odnosu koji je utemeljen na zajedništvu možemo osobi koja je trpjela zbog svog hendikepa i nosi ranjenu sliku o sebi reći: »Sretan sam što mogu biti s tobom takvim kakav jesi«. Postupno se njezina ranjena slika preobražava u pozitivnu. Na taj način osoba s hendikepom otkriva da je slobodna biti ono što jest, da nije razočaranje za svoju okolinu ni promašaj prirode već ljudska osoba, Božje dijete, sastavni dio čovječanstva, da u zajednici i društvu ima svoje mjesto i da može biti izvor života za druge.

Zajedništvo je potresno iskustvo. No, nije tako jednostavno živjeti na toj razini besplatne ljubavi koja zajedništvo pripravlja i donosi ga na svijet.

3. Antonio

Antonio je dvadesetšestogodišnji mladić kojeg smo prije šest godina udomili u svojoj zajednici. Prije svog dolaska u Arku živio je u psihijatrijskoj bolnici. Izrazito je krhka osoba: deformirana tijela, ne može govoriti, hodati niti se koristiti vlastitim rukama. Posve je ovisan o tuđoj pomoći i vrlo »siromašan«. Ali kad mu se približite zazivajući ga imenom, njegove oči zablistaju i velik osmijeh preplavi mu lice. Promatra vas s tako velikim povjerenjem i nježnošću! Iz njega izvire velika prozirnost, bez ikakvog traga depresije ili ljutnje, kao da je sebe u potpunosti prihvatio.

Asistenti koji žive s Antonijem govore da ih je preobrazio. Većina njih dolazi iz jednog svijeta nadmetanja i sukoba u kojem treba biti uspješan, sposoban i jak, čuvati sebe i nositi maske. A ovdje ih Antonio svojim pogledom ljubavi i povjerenja poziva u drugi svijet, svijet nježnosti i sućuti. Kao da njegova malenost i nježnost pronalaze put do pukotina njihovih obrambenih mehanizama budeći im srce, izvor njihova života. Jer srce nije ponajprije sjedište sentimentalnosti ili osjećaja; ono je sjedište ljubavi, tj. svega onog što u nama daje život drugome i nama samima.

Ljubav podrazumijeva slušanje, nježnost, razumijevanje i sposobnost jer Antonija treba nahraniti, okupati ga, shvatiti njegove potrebe i poštovati ih, pomoći mu da izrazi svoje želje i da živi u potpunosti.

Ovdje dodirujemo temeljni paradoks Arke: slaba osoba koja je prema društvenim normama vječiti gubitnik i koju one često odbacuju, ima otajstvenu moć kojom budi srca jakih, ako su je oni spremni prihvatiti. Izvodi ih iz svijeta nadmetanja i uvodi u svijet u kojem svatko ima pravo biti ono što doista jest i pronaći mjesto koje mu pripada.

4. Pierre

Međutim, odnos s osobama s hendikepom nije uvijek tako zahvalan kao s Antonijem! Neke od njih žive zatvorene u svijetu depresije i ljutnje noseći puno nasilja u sebi. Druge su pak toliko trpjele da sve vraćaju k sebi. Pierre, na primjer, osoba je s vrlo teškim hendikepom. Prolazio je kroz strašne krize tjeskobe nakon razdvajanja od majke s kojom je živio više od trideset godina, a da se od nje nikada nije odvajao. Živio sam godinu dana u istoj kući s Pierreom nakon što sam prestao biti odgovoran za zajednicu. Bilo mi je teško podnositi njegove krikove, tjeskobna urlikanja i nasilnost koji su budili moju vlastitu tjeskobu i nasilnost. U svoj svojoj krhkosti Pierre je uzdrmao dubinu moga bića dodirujući skriveni svijet tame u njemu. Otkrio sam da sam bio sposoban ozlijediti ga da nije bilo zajednice!

Neke osobe s hendikepom uvode nas u svijet nježnosti, a druge pak u svijet tjeskobe i nasilja. Ovo buđenje nježnosti i tjeskobe u nama ne ovisi samo o drugima već i o našem umoru, opterećenosti, fizičkom i duhovnom stanju kao i o dubini mira i tjeskobe onih koje susrećemo.

5. Pronaći Izvor

Dok nas Antonio uvodi u zajedništvo, a Pierre u svijet nasilja, obojica nam otkrivaju istodobno lijepu i kaotičnu istinu našeg bića. U svakoj ljudskoj osobi prebiva sposobnost da ljubi, čežnja za zajedništvom, odbijanje nadmetanja i ratovanja, ali isto tako, u svakoj osobi postoji svijet tame, nasilja i kaosa, koji nas plaši, a ipak koji moramo otkriti i prihvatiti želimo li živjeti u istini i usmjeriti svoje snage na put ljubavi.

Isusov učenik koji u Arci stoji pred ovim pozivom na istinu i ljubav primoran je produbljivati svoju vjeru i razvijati molitveni život. Odnos zajedništva s osobama poput Antonija otkriva mu duboki smisao zajedništva s Isusom. Njegove riječi »ostanite u mojoj ljubavi« (Iv 15, 9)

postaju smisao njegova života. Otkriva da je prije svega pozvan biti s Isusom, slušati ga, živjeti od povjerenja u njega, voljeti ga i biti od njega voljen. Tako živeći otkriva da molitva nije samo izgovaranje riječi, prošnji ili zahvala, već ponajprije život u njegovoj prisutnosti, prebivanje na Izvoru.

U trenucima kad se susreće s vlastitom tamom, kaosom svoje nutrine i nesposobnošću da ljubi, njegova molitva postaje vapaj Duhu Svetom, koji lebdi nad tim kaosom, moleći ga da se u njemu nastani i podari mu smisao i život: »Dođi, Gospodine Isuse«. Za mnoge asistente to je put susreta s njihovom ranjenom ljudskošću, ali i žarkom željom da im Isus ozdravi srca i oslobodi ih od krivih nagnuća naravi. Ovakav hod na tom putu zahtijeva pratnju mudre osobe koja dobro poznaje sva siromaštva i ograničenosti ljudskog srca.

6. Dva svijeta

Što više upoznajem svijet osoba koje je društvo odbacilo zbog njihovog hendikepa i s njima živim, to više otkrivam koliko su mnogi stavovi u našem društvu odraz upravo tog straha pred unutaršnjim kaosom koji prijeti u nama. Osobe, grupe, ljudska društva skrivaju se od vlastitog kaosa, kaosa ludila, nasilja, straha, seksualnosti... Povijest čovječanstva je povijest grupa koje se, da bi se zaštitile, zatvaraju iza zakona, sigurnih uvjerenja i granica: žele uvesti red pod svaku cijenu jer je u kaosu nemoguće živjeti.

Ali visoka je cijena kojom se to plaća: uspostavlajući red i stvarajući jasne granice čovječanstvo se razdijelilo u mnoštvo jezika i kultura. Svijet se dijeli na dobre i zle, a tako se rađaju predrasude.

Još uvijek sam začuden dubinom predrasuda prema osobama s mentalnim hendikepom. Dubina i postojanost tih predrasuda pomogle su mi razumjeti obrambene mehanizme ljudskog bića te da shvatim kako čovjek raste kada počne rušiti zidove predrasuda omogućujući da iz njih izbija zajedničko čovječstvo. Naoko gorljivi kršćani u stanju su reći asistentima u Arci: »Zašto gubite vrijeme s osobama poput ovih?« Neki roditelji, »izvršni kršćani«, rekli su mi: »Šteta što je moja kći asistentica u Arci, mogla je toliko dobrog negdje drugdje učiniti.« Za mnoge osobe postoji hijerarhijska podjela društva: oni koji su uspješni na ljudskom i duhovnom planu nalaze se »na vrhu« i vrijedni su; oni koji nisu uspješni, tj. siromašni i slabi, nalaze se na »dnu« i bezvrijedni su.

Pavao u *Poslanici Efežanima* govori da je Isus došao srušiti »zid neprijateljstva« koji je razdvajao ljude kako bi od čovječanstva učinio jedno

tijelo. Došao je uništiti predrasude da bi svako ljudsko biće bez obzira na njegove ograničenosti i slabosti moglo biti poštovano u njegovoj ljepoti i vrijednosti. Arka želi biti jedno od takvih mjesta u kojima se ruše ograde, gdje će jaki i slabi moći otkrivati da trebaju jedni druge kako bi u potpunosti bili ljudi i tako odgovorili Božjem naumu za čovječanstvo.

Arka nam otkriva da je Isus došao preobraziti piramidalno ustrojstvo našeg društva, koje uništava najslabije, u tijelo u kojem ima mjesta za svakoga. U tom tijelu, slabi udovi nisu odbačeni, nego naprotiv, neophodni su tijelu i trebaju biti čašćeni (1 Kor 12, 22-25).

7. Osoba s hendikepom, izabranik Božji

U našim zajednicama Arke na jedinstven se način obistinjuju riječi svetoga Pavla: »Lûde svijeta izabra Bog da posrami mudre, i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake; i neplemenite svijeta i prezrene izabra Bog« (1 Kor 1, 27-28).

Sam Isus u prisposobi o svadbenoj gozbi (Mt 25, 1-13; Lk 14, 15-24) govori kako dobrostojeće i ugledne osobe u društvu oklijevaju odgovoriti na gospodarev poziv. Zasiurno su to dobri ljudi, s ispravnim osjećajem za religiozne i moralne vrijednosti, ali ne mogu ući u otajstvo evanđelja i Isusa, koji sve čini novo. Siromasi su ti koji se odazivaju na poziv privučeni Isusovom radosnom viješću.

Iako nisu mogle u potpunosti razviti svoje intelektualne i fizičke sposobnosti, osobe s mentalnim hendikepom sačuvale su srce žedno zajedništva i prijateljstva. Svako maleno dijete započinje svoj život u ljubavi i zajedništvu, a ne u duhu nadmetanja. Istina, malo dijete nije sposobno donositi odluke, ovisno je o drugoj osobi i nesposobno, na primjer, za ljubav velikodušnosti, ali zato ono živi poseban oblik ljubavi, a to je povjerenje, koje nije drugo do darivanje vlastitog srca i samog sebe. Jer povjerenjem se darivamo drugoj osobi. Osiromašenost osoba s mentalnim hendikepom na području sposobnosti još više ih otvara životu na razini odnosa, jer one prije svega traže prisutnost.

Bog Novoga zavjeta jest Bog ljubavi i prisutnosti, »Emanuel«, što znači »s nama Bog«. Intelektualne osobe često žele spoznati Boga kroz koncepte. Posjeduju ideje o njemu ili spoznaje koje ih obogaćuju i daju određenu duhovnu moć nad drugima; mogu poučavati ili propovijedati, što je vrlo važno. Aktivni ljudi skloni su služiti Bogu kroz obrede i ceremonije ili pak služenje drugima. Oni su dobri organizatori, korisni su i čine dobro, što ih obogaćuje i daje im određenu moć nad drugima. Osobe intelektualno siromašne ne posjeduju ideje o Bogu, osobe s tjelesnim

osiromašenjem su nespretne, ne mogu nikome pomoći i ne znaju kako služiti Bogu, ali im je potrebno osjećati se voljenim od Njega. To je vapaj njihovih srca. Bez te ljubavi one tonu u depresiju ili ljutnju te se zatvaraju u sebe. Upravo zato su najprikladnije primiti dar Božji. Jer one prije svega traže Njegovu prisutnost, a ne ideje o Njemu.

Nakon jedne duhovne obnove upitao sam Didiera, osobu s mentalnim hendikepom, što ga je najviše dirnulo. Odgovorio mi je: »Srce mi je gorjelo dok je svećenik govorio.« Da smo ga pitali o čemu je svećenik govorio, ne bi nam znao reći. A Pierre koji živi u jednoj našoj zajednici u Švicarskoj rekao nam je jednog dana da je njegova molitva slušati Boga koji mu govori: »Ti si sin moj ljubljeni.«

Bog ljubavi slobodan je darivati se i priopćiti se ljudskim bićima u miru i nutarnjoj radosti. Njegova radost je darivati se i otkrivati svoju ljubujuću prisutnost onima koji ga žele primiti. Nije li zato Isus želio biti s djecom i ljutio se kad su je učenici htjeli od njega odvojiti? Ne govori li nam upravo zato da trebamo postati kao djeca želimo li ući u kraljevstvo?

Ipak, to nimalo ne znači da je sve jednostavno osobama s mentalnim hendikepom, da one ne prolaze kroz životne borbe i da im nije potreban ljudski i religiozni odgoj. Upravo suprotno.

Ponekad im je potrebna liječnička i psihijatrijska pomoć. Kada ne bi uzimale odgovarajuće lijekove, neke osobe s kojima živim sasvim bi poludjele zbog prevelike tjeskobe koju nose u sebi. I njima je, baš kao i nama, potreban odgoj i obrazovanje. Osobi kao što je Jean-Marie koji je oduvijek živio sa svojom majkom i od nje dobivao sve što je poželio, treba snažan i ozbiljan odgoj koji će mu otkriti da nije centar svijeta već da treba davati prostora i drugima oko sebe. Osobama s hendikepom potreban je odgovarajući pedagoški pristup na području svakodnevnog života i rada u kojem će otkrivati svoje ljudsko dostojanstvo i razvijati svoje potencijale. A taj pristup treba se temeljiti na odnosu zajedništva s osobama koje su za njih odgovorne. Brže će napredovati kada osjete da su voljene, poštovane i da u njih netko vjeruje. Isto tako, i njima također je potreban odgoj u vjeri i približavanje evanđelja kroz riječi, mimiku, likovne aktivnosti...

Da bi takve osobe mogle prihvatiti svoj hendikep i njegove posljedice, kao što je nemogućnost sklapanja braka, ili pak smrt svojih roditelja i strah od svoje vlastite smrti, potrebno im je otkrivati Isusovu radosnu vijest kako bi je mogli živjeti. Takvo otkriće Božje ljubavi oslobađajuće je, osobito onima koji su tako često bili gaženi u životu. Jedan mladić s mentalnim hendikepom išao je na prvu pričest. Obred je bio jako lijep.

A njegov ujak, okrenuvši se svojoj sestri, majci tog mladića, rekao joj je: »Bilo je tako lijepo. Šteta što nije ništa razumio!« Čuvši te riječi, mladić se okrene svojoj majci i reče: »Ne brini mama, Isus me voli takvog kakav jesam.«

Osobe s hendikepom nisu redoviti pobjednici životne utrke, ali su otvorene jednostavnoj i nježnoj spoznaji Božje ljubavi, koja im otkriva da su ljubljena Očeva djeca.

I njihov život je obilježen borbama i tamom. Slobodne su, nakon nekog nasilnog ponašanja, ispričati se ili ne, te otići ili ne otići u kapelu kako bi molile Isusa i Duha Svetoga za pomoć.

Kako bi mogle živjeti tu blizinu s Isusom, potrebna im je podrška sredine. To je uloga kršćanske zajednice, pa tako i Arke.

Ponekad gosti Arke hvale asistente, govoreći kako je predivno to što čine. A mi smo svjesni da su osobe s hendikepom te koje su predivne. Pretekle su nas na putu za Kraljevstvo; jednostavnošću svoga srca žive u Isusovoj blizini; znaju praštati bez zadržke i živjeti blaženstva.

Predosjećamo ovdje jedno otajstvo: poistovjetivši se sa siromasima ne otkriva li nam Isus da su oni posvećeni? Osoba posvećena Bogu Njemu pripada i za Njega živi. Neki su pozvani ići tim putem i odabiru ga. Osobe s hendikepom nisu ga izabrale, no nisu li upravo u siromaštvu svog postojanja posvećene Bogu uljem patnje i odbačenosti?

8. Arka – duboko ljudska stvarnost

Arka je duboko ljudska stvarnost koja osobama s hendikepom želi vratiti ljepotu čovječtva koju im je odbačenost ukrala. Njezin cilj je pomoći svakoj osobi – bez obzira radilo se o osobi s mentalnim hendikepom ili asistentima – da pronađe svoje mjesto u ljudskoj obitelji, da razdaje svoje darove i s drugima živi odnose saveza kako bi još više mogla biti ono što jest. Jednom mi je jedan asistent rekao da Bog ulazi u naša srca kao što sjeme prodire u zemlju. Zemlju treba obrađivati i dohranjivati kako bi sjeme moglo rasti. Rast božanskog života u nama također podrazumijeva sazrijevanje u ljudskosti. Otkad je Riječ tijelom postala, nema više suprotstavljanja duhovnog i ljudskog. Isus je došao otkriti nam svu ljepotu i važnost našeg čovječtva.

Za naš ljudski život važno je rasti u sposobnostima zajedništva, suradnje i stručnosti, bez straha od odnosa s drugima. Mnogi u današnjem svijetu preveliku prednost daju samo stručnosti jer su zavedeni znanstvenim dostignućima ili novim tehnologijama. A svijet se vrlo brzo mijenja. Mnogi su prisiljeni baciti se u posao kako bi povećali svoje kvalifikacije

i primanja. Mnogo je onih koji, iscrpljeni poslom i agresivnim uvjetima rada, nemaju više snage za slavlja i susrete, pa idu linijom manjeg otpora pribjegavajući televiziji. Ljudske sredine i mjesta prirodne pripadnosti poput obitelji, sela, župe, raspadaju se. Svatko sam kroči putem osamostaljenja, a pritom se zatvara u sebe. Ne bismo li iznova trebali pronaći ljepotu našeg čovječstva i otkriti smisao duboko ljudskih slavlja u kojima susrećemo jedni druge i radujemo se zajedno?

Život u Arci za asistente je vrlo zahtjevan: naporan ritam života kao i svakodnevica s osobama s kojima je ponekad teško izdržati. Ali istodobno, ima nešto tako ljudsko u načinu života gdje naglasak stavljamo na odnose, zajednički obrok, rad vlastitim rukama, savez, slavlja, molitvu i praštanje. Za razliku od agresivnih stavova prema svijetu i ljudima, asistenti otkrivaju važnost slušanja, pažnje prema drugome, tolerancije i prihvaćanja. Takav jednostavan i istinski način života u zajednici mnogima je poput povratka zemlji, svemu što je ljudsko, kao i vlastitom tijelu.

Ipak, nekima je taj povratak na zemlju ljudske stvarnosti, vlastitog tijela i osjećaja velika kušnja. Na neki način je jednostavnije živjeti velike događaje, bježati u nova iskustva, tražiti nove spoznaje i diplome. A život u zajednici sačinjen je od malih stvari: pripreme objeda, čišćenja kuće, kupanja nekoga, rada u vrtu ili radionici, sudjelovanja na susretima gdje učimo slušati jedni druge... Živimo snažne trenutke velike radosti i lijepih slavlja kao i razdoblja gdje su uzajamni odnosi teški i konfliktni.

Malenost našeg života ujedno je i njegova teškoća jer ne činimo velike stvari, okruženi smo uvijek istim osobama koje imaju uvijek iste teškoće. U svijetu koji uzdiže veličinu i moć, u svijetu u kojem su problemi, patnje i globalna pitanja toliko složena da ih je teško u cijelosti obuhvatiti, naš život u Arci se čini tako malen i beznačajan. Potrebno je puno vjere da bi se prihvatila malenost Arke.

Arka nije odgovor na sve probleme. Asistenti koji u njoj prepoznaju mjesto svog poziva shvaćaju da je ona znak kraljevstva, maleno sjeme koje otkriva Božje djelo. Evandjelje je radosna vijest za svakog čovjeka, a ta se radosna vijest živi na zemlji, s drugim ljudima koji žele proslavljati svoje čovječstvo slavljenjem Riječi koja je tijelom postala u malenosti Betlehema i Nazareta.

Kako bismo mogli živjeti takav jednostavan zajednički život, blizak zemlji i ljudima, pozvani smo njegovati duhovnost koja je usredotočena na skrovitost Isusova, Marijina i Josipova života; duhovnost povjerenja i prisutnosti u malenim stvarima gdje je ljubav strpljiva i dobrotiva, ne hvasta se, ne nadima, nije ljubomorna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne

pamti zlo, ne raduje se nepravdi a raduje se istini. Ljubav koja sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi (1 Kor 13, 4-7). Ali znamo također da se Božja ljubav ukorjenjuje u krhku zemlju i ponekad nestabilnim psihologijama, te da moramo bolje poznavati tu zemlju svoga tijela i duha kako bismo je pripremili za primanje Božjeg dara.

9. Temeljni tekstovi Arke

»Kad priređuješ objed ili večeru, ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće, ni rodbine, ni bogatih susjeda, da ne bi možda i oni tebe pozvali i tako ti uzvratili. Nego kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome, slijepe. Blago tebi jer oni ti nemaju čime uzvratiti« (Lk 14, 12-14).

Ta Isusova zapovijed srce je Arke. Svaka osoba s hendikepom, bila ona kršćanin ili ne, sastavni je dio zajednice. Jestu za istim stolom znači postati prijateljem. Poziv Arke je stvoriti novi oblik obitelji u kojoj savez među osobama nije utemeljen na krvnim vezama, nego na Isusovu pozivu. Želimo biti znak tog jedinstva za kojim Isus čezne za čovječanstvo: da ono bude jedno tijelo u kojem će svaka osoba u svojoj različitosti imati svoje mjesto i gdje će najslabiji biti prihvaćeni, poštovani i čašćeni. Nije li danas važno naviještati tu Isusovu zamisao: jestu za istim stolom i postati prijatelj siromahu? Nije li važno to upravo danas naviještati, u svijetu koji se tako boji slabosti i u kojem ima sve više siromašnih, slabih i marginaliziranih osoba?

»Da svi budu jedno kao što si ti, Oče, u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu da svijet uzvjeruje da si me ti poslao« (Iv 17, 21).

Udomljujući osobe osiromašene u svom biću i srcu, Arka želi biti znak tog jedinstva, tim više što osobe koje prihvaćamo dolaze iz različitih Crkava, a ponekad i religija. Želimo da svaka osoba mogne produbljivati vjeru koju je primila u svojoj obitelji, u povezanosti s njezinom Crkvom ili vjerskom tradicijom. Ako ne možemo uvijek biti za istim, euharistijskim stolom i zajedno lomiti kruh, svi možemo ljubiti jedni druge, piti iz istoga kaleža patnje i živjeti zajedništvo srdaca.

Arka ne može raditi za jedinstvo kršćana na razini teoloških susreta, ali zato može živjeti takvo zajedništvo. Osobe s mentalnim hendikepom dovode nas k otkriću da naše zajedničko čovječstvo nadilazi našu vjersku pripadnost. One ne mogu shvatiti podjele među Isusovim učenicima jer gledaju prije svega srce, a ne misli, ideologije, uvjerenja ili službu osobe koja je pred njima. Nešto prije početka Zaljevskog rata osnovali smo zajednicu u muslimanskoj četvrti Betanije u Palestini. U njoj smo udomili Ghadir, mladu muslimansku djevojku s teškim mentalnim hendikepom.

Njezina začuđujuća ljepota i blagost dodirivali su i budili srca osoba oko nje. Svojom slabošću i povjerenjem stvarala je zajedništvo između muslimana i kršćana.

»Tko god primi ovo dijete u moje ime, mene prima. A tko mene prima, prima onoga koji me je poslao« (Lk 9, 48; Mk 9, 37). »Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (Mt 25, 40).

Otajstvene su te Isusove riječi. Govori nam da siromah kojeg primamo postaje sakrament, ako taj susret živimo s vjerom u Isusa. Velik broj asistenata u Arci kroz zajedništvo sa slabim osobama postupno otkriva vjeru u Isusa, važnost molitve, zatim i otajstvo Euharistije i Crkve. Kao da ih Isus, skriven u siromahu, uvodi u svijet nježnosti, život na razini odnosa i zajedništva na sliku odnosa između božanskih osoba, života samoga Boga, koji obiluje odnosima. Ne samo da slabe osobe bude srca asistenata već su također oruđe Božje milosti, a to je otajstvo vjere.

»Isus odloži haljine, oprao noge svojim učenicima i pozva ih da i oni tako čine jedni drugima« (usp. Iv 13).

Isus je od ove geste učinio blaženstvo koje nam ukazuje na novo shvaćanje odnosa između ljudi i zajedništva s Bogom. Riječ je o tome da i sami postanemo sve ranjiviji i maleni kako bismo drugima pomogli da se »podignu« u životu. Postavši čovjekom, Božja riječ je prihvatila da se odrekne sebe, da se ponizi i postane najmanja. Oplijenivši svoju odjeću, koja je izraz dostojanstva i ugleda, i uzevši lik sluga, razgolila se, rušeći još jednu pregradu između sebe i ljudi, učinila se ranjivom kako bi nam objavila nešto vrlo duboko što je odraz same Božje naravi. Opravši svojim učenicima noge, učinila je sebe njihovim slugom na najkonkretniji i najponizniji način, pokazujući nam tako put. Božja riječ, Isus nam je i u tome uzor: kada skinemo svoje maske, svoju odjeću znanja ili lažnih veličina, kada prihvatimo ogoljenost naših srca, pridružiti ćemo se malenima i slabima i ući u zajedništvo s njima. Kad prihvatimo da sebe učinimo poslužiteljima drugih i odaberemo put služenja najmanjima, tada ćemo hoditi s Njim. »A ja sam posred vas kao onaj koji poslužuje« (Lk 22, 27).

10. Zaključak

a) Smisao krhkosti zajednicâ Arke

Zajednice Arke su krhke i ranjive što se tiče financijskih sredstava, i osobito asistenata. Nikad ih nemamo dovoljno! Poziv asistenta u Arci nije prepoznat. Mi nismo redovnička zajednica u službi osoba s hendikepom nego s njima tvorimo jednu zajednicu. Roditelji asistenata lakše bi prihva-

tili činjenicu da im je dijete svećenik, redovnik ili redovnica jer bi time ipak imali određeni društveni status. Ali živjeti cijeli svoj život u bratstvu s osobama s hendikepom nije jako popularno u današnje vrijeme! No, nije li ta krhkost naših zajednica prirodna za zajednicu siromaha? Nije li zajednica siromaha po vlastitoj definiciji zapravo »siromašna«, tj. nikada posve sigurna u sutrašnjicu, a samim time ovisna o božanskoj providnosti?

U uvodu sam rekao da u zajednici u Troslyju danas živi oko 200 asistenata, među kojima stotinjak, oženjenih ili u celibatu, trajno, a drugih stotinjak borave među nama od tri mjeseca do tri godine. Ovi posljednji su doista nužni kako bi zajednica mogla nastaviti funkcionirati. To što u Arku neprekidno dolaze već trideset godina, dobivajući pritom samo skroman džeparac i dugačko radno vrijeme, doista je čudo Providnosti. Slično je i u našim ostalim zajednicama. Kako pomoći našim zajednicama da u siromaštvu i slabosti otkriju mjesto u kojem boravi Bog? Ponekad smo, poput židovskog naroda u pustinji, skloni mrmljanju!

b) Arka u Crkvi

Ponovimo još jednom: asistenti u Arci nisu redovnička zajednica. Svi smo laici. Zajednica je ustanova socijalne skrbi priznata od države. U Francuskoj i drugim bogatim zemljama zajednice dobivaju subvencije od države koja ih nadzire. Naš je izazov biti priznata ustanova koja djeluje u skladu s radnim zakonima, a istodobno kršćanska zajednica nadahnutu evanđeoskim vrijednostima.

Kako bismo mogli živjeti te kršćanske vrijednosti, potreban nam je svećenik ili pastor, ovlašten od Crkve, koji će u sakramentima i riječi uprisutnjivati Isusa i neprestano nas podsjećati na naše poslanje. Tako je lako zaboraviti na Isusa kada imamo mnogo posla za napraviti! Svećenik ili pastor služi kao duhovni podsjetnik cijeloj zajednici. Svojom prisutnošću nas podsjeća na otajstvo evanđelja i Isusovih obećanja te odigrava važnu ulogu kao duhovni pratitelj članova zajednice. Svećenik nije zadužen za svjetovne stvari, za upravljanje i organizaciju; pripada mu ponizno mjesto, ne na čelu, već u srcu zajednice, u kojoj poput Isusa, u skrovitosti i poniznosti hodi sa svojim narodom.

Već sam rekao da svi članovi Arke nisu nužno kršćani ni katolici. Svaka zajednica doista definira svoj eklezijalni identitet. Neke su katoličke, druge protestantske, neke su višekonfesionalne, druge međureligijske. No sve su ekumenske, odnosno, otvorene osobama drugih vjeroispovijesti, poštujući njihov hod u vjeri.

Iako Arka kao zajednica nije pod jurisdikcijom mjesnoga biskupa, ona želi biti u zajedništvu s njim kao i s drugim vjerskim autoritetima, ako je zajednica višekonfesionalna ili međureligijska. U svakoj zemlji, Arka moli jednog biskupa da joj bude pratitelj ili referentna osoba. Ona također ima međunarodnog koordinatora, koji redovito posjećuje kardinala Eduarda Francisca Pironia, predsjednika Papinskog vijeća za laike, kao i Vijeće za jedinstvo kršćana, Tajništvo za nekršćanske religije, a također i nadbiskupa Canterburyja i Ekumensko vijeće Crkava. Čini se da na području ekumenizma Arka utire novi put u kojem je siromah Božji znak, skroman put, ali koji je izvor jedinstva i života.

U svojoj krhkosti, Arka želi reći našem vremenu da je Evanđelje izvor života za siromahe te da su ljudske sposobnosti i vjera pozvane da se ujedine i podare im nadu.

Jedna od bolnijih činjenica danas je kao da je Crkva izgubila siromahe. Dugi niz godina redovničke su zajednice ili kongregacije bile utočište siromasima. U naše vrijeme se profesionalci »bave« siromasima, u ime svoje struke i društvene readaptacije, optužujući ponekad redovnike za nestručnost, pretjerano nametanje duhovnoga i paternalistički odnos. S današnjega gledišta mnoge od tih kritika su opravdane. Međutim, i čisti profesionalizam ima svoje manjkavosti: nedostatak topline i prijateljstva, ne stvara zajednice, nego ustanove koje ne mare za duhovne potrebe, a cijene dnevnog smještaja u njima često su pretjerane, što dovodi do isključenja mnogih osoba koje su u potrebi. Danas, kada novac nedostaje, velik broj osoba s hendikepom ne nalaze mjesto podrške, njege ili boravka. Ne trebaju li Isusovi učenici udružiti svoje sposobnosti i vjeru kako bi pripomogli siromasima koji vape za pomoć i ne bi li trebali s njima, u ime evanđelja, stvarati zajednice i otkrivati kako su oni znakovi Isusove prisutnosti te da mogu, ako ih se prihvati, postati izvor života i obnove za Crkvu?

Nije li upravo danas kršćanima prioritet prihvatiti siromahe, jesti s njima za istim stolom i otkrivati kako nas oni mogu evangelizirati? S one strane podjele između kontemplativnih i aktivnih redova, nije li došao trenutak da u siromahu prepoznamo Isusovu ikonu te da ljubeći i motreći ga, ljubimo i motrimo samog Isusa?

Već je Izaija ukazao na to otajstvo siromaha koje obnavlja, kada kaže:

»Ovo je post koji mi je po volji,
riječ je Jahve Gospoda:
Kidati okove nepravedne,
razvezivat' spone jarmene,
puštati na slobodu potlačene,
slomiti sve jarmove;

podijeliti kruh svoj s gladnima,
uvesti pod krov svoj beskućnike,
odjenuti onog koga vidiš gola
i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi.

Tad će sinut' poput zore tvoja svjetlost,
i zdravlje će tvoje brzo procvasti.
Pred tobom će ići tvoja pravda,
a Slava Jahvina bit će ti zalaznicom.

Vikneš li, Jahve će ti odgovorit,
kad zavapiš, reći će: »Evo me!«
Ukloniš li iz svoje sredine jaram,
ispružen prst i besjeđu bezbožnu,

dadeš li kruha gladnome,
nasitiš li potlačenog,
tvoja će svjetlost zasjati u tmini,
i tama će tvoja kao podne postati,

Jahve će te vodit' bez prestanka,
sitić će te u sušnim krajevima.
on će krijepit' kosti tvoje
i bit ćeš kao vrt zaljeven,
kao studenac kojem voda nikad ne presuši.

I ti ćeš gradit' na starim razvalinama,
dići ćeš temelje budućih koljena.
Zvat će te popravljачem pukotina
i obnoviteljem cesta do naselja«
(Iz 58, 6-12).

Jean Vanier
Arka (L'Arche), Trosly-Breuil, Francuska

Prevela Biljana Acan